

ԽԵՆԱԼԱԹ

Կիւեա Մօսկովայի հէր հայտէ դա
լէպէ խաւերէ, նիյէթի ֆաթիտէրին
իրեւելէր տէ, պու առատա ինկիւի
տէվլէթի տէ քէնտույէ պիր բայ չը-
գարաւագ տըր կիպի, յորանքը դա-
ղէթալարնտան Ռըվի Պրիթանիք նամ
դաղէթա, դաֆիլ պուլունմանքա տա,
պիր բայ տա քէնտույէ չըգարմաղը-
ղա հաղըր պուլունմալարնը, պիր
պէնտի մախուս իլէ, քէնտի միլէ-
թինէ նաթհաթ իթմիշ օլուպ, վէ մէգ-
քիւր պէնտի իսէ, Սթանպուլ նամ դա-
ղէթա յայնէ տէրճ իթմիշ օլուլուն-
տան, խօհաֆ նէվինտէն օլարագ,
պիւ պախի թէրճէմէսին պէնտան իտէ-
րիլ:

ՍԻԻԵԹԻՇ ՊՈՂԱԶՐԵՆԸ
ՀԱՐՊԱՄ ԳԱՐԱՂՈՂ ՄԱԳԱՄԸՆՏԱ
ՕԼԱՆ ԳԸՊՐԸՍ ՃԵԶԻՐԵՍԻ

«Պրանտանը» հիշ պիր վագըթա,
պու կիւնքի գատար տէհչէթի սու-
րէթաւ սիւահաւմըշ օլուլունտու, վէ
տէվլէթի միւնտնտա Պրանտա գա-
տար տէհչէթի սուրէթաւ միւնտնտ
պիր տէվլէթ պուլունտուլունտու աւա
գանն իթմէմ, զիւրա, Ալմանտա տէվլէ-
թինն նուֆուսու աւքերիսի վագաւ
պիր աղ ֆարգըլ տըր, լաքին շու ֆարգ,
Պրանտա իլէ Ալմանտա միւնտնտ պիւ-
նիտէ գուլվէյի մալիէնէ պագը օ-
լան ֆարգա մուգապիլ թուլունտաղ
Պրանտա քէնտի գուլվէթինն տահա
նէ գատար միւնտնտ մէթուր հայտէ
պըրագաւաղըն պիւմէմ, ֆագաթ, Մ.
տը Մօլթէ կիպի պիր մաքնիսի ինն
իշպու պիւլիք ալէթալարա հարէքթ
իթտիրմէրէք գօլոյ տըր, վէ 1871 սէ-
նտնտնտ պիւլունտա տէվլէթինն
պիր թագըմ աւհապը մալիւմ վէ
տիրաւէթ օլան դապիթանտան, աթիշ-
ճիւրք վէ մաքնիսիք իտէպիլէնէրի
արամագ ինն խայի վագըթ պուլուն-
մուշ տըր: Իմտի, տէվլէթի միւնտնտ
լէհչայը իշպու տէրին ուլգուսուտան
ուեանտըմաւա չալըլաւագ օլանտար,
գանն իտէրիմ քիւրիւման օլանագ տըր-
լար, վէ հէր թարաֆտան զուհուրա
կէլէն մէսէլէր, պիւլգաղուր ումու-
մուս նաղարը տիգգալըն մէղքիւր
իհթիմալաթ իւղէրինն աթիլ իթտիր-
մէքտէ տիրէր:

«Պրանտա պէրապէր, պիւլգաղ
հարէքթի մէնտնտնէ իճրաւընտա
պուլունտաղըն, գանն իթմէմ քի պիր
խայի վագըթա գատար, եւլընընագ,
պիր էվլորտա մուհարէպէսինն թու-
թու չապիլիլ: Մուհարէպէյի հաղը-
րէյի մուհարէ օլուպ, բօլիթիգաւա-
տան զիւեա տէ մալիէնէն օլան պիր
թագըմ մէսէլէրին հալ ու թէսպի-
եւսինտէ, էվլորտա պիւլիմ մուլէնէ-
թիմիլէ միւնտնտ տըր, զիւրա սօն մու-
հարէպէտէ պիւլիմ զայպ իթտիրիլ
խաւսուսաթա մուգապիլ պագը հաղը
թագըմաթ, էվլորտա քէնտի հիւսնի
րիլա վէ ինթիլալէ իթա իթմէք
իսիլէմէլ:

«Տիկէր իսարաֆտան, պիւլիլմէ մէգ-
քիւր սօն մուհարէպէյի իտէն եւլը-
նը Բիւսիա տէվլէթի օլմաւըլըն
գաղու իթմէլիլ: Նաղը քի, պու
կիւնքի կիւն պիւլիլէն էվլորտա, եւ-
լըմ տարտան պիւլունտնիլ մէնֆա-
տիլարնտա էսիր օլմուշ օլան թիւրքիա-
եւ գարշ ոլուպ, Բուսիա իլէ միւլ-
թիլիլ կէօրիւմէքտէ իտէ, 1870 սէ-
նտնտ տալի պիւլիլէն էվլորտան
վէ հաղըլա ինկիլէրնտն տէրունն

Բուսիա իլէ միւլթիլիլ օլուլունտ
լըն տէթ իտէմէյիլ: Անագ շու մ
հարէպէյի Բուսիա տէրիւհտէ իթա
կիւնտէ մագաւտի, պիւլիմ սար հաղ
լըն պիւլունտնիլ տէ վուգու պուլ-
պագը ֆէվգէլաւտէ թէպէտուլալ
տան վէ վէգալիլ տակէրիւտէն պէր
քէօր քէօրունա քէնտի գուլվէթիմի
կիւլէնէրէք, վէ քէնտիմիլիլ թէքմ
էվլորտա իթթիհատըն մուգալէմէ
իթմէլիլէ միւլթիլտիր գանն իտ-
րէք, էվլորտանն աւա մէնաֆիլի ո
մուլիլէսինն աղարը իթիւնտա ալմա-
սըղըն, եւլընընագ հարէքթ իթմէ-
տէ օլուլունտաղըն, շու հարէքթի
միլիլ թէնտիլ իթմէքտէն իպարէ
պուլունտուշ տըր:

«Պու ֆէնալըք սօն մաղլունտիլէ
լէրիմիլ էսաւէն իսլահ իթտիրիլտէ,
պու կիւնքի կիւն քէնտիմիլիլ էմի-
եւթիմիլ օլմաւարագ տալունտաղը
լըմէլ հէր հայտէ լաղըմ տըր, Շուսն
պիւլէմաւալ իսկիւթ օլմալընը քի
չիմտիլէ գատար պիւլիլ զանէթիլ մէ-
ղուլ գըլան տիկէր պիր էվլորտա մու-
հարէպէսի, պիր տալիլ թէնտիլ ի
տիլմէնէնէք տիր, Ջիւնքի Բուսիա
տէվլէթի, էկէր պէյլէ պիր թասալ
վուրտա պուլունտա իտի, քէնտիլի
էտէվաթը հարպիլէսինն, Բուսիա
վիլմէլ իտի: Հալ պու քի գուլվէյի
պահիլէնէմէլ հէման միւրաւագ իթ-
մէլիլիլիլ իհթիմալտէն պուլունտու
ղու թագտիրտէ, պու մատտէ հաղ-
գընտա չօղուլը իշթիլ իթմէմէք-
տէյիլ: Պիլ իթալաւ տէվլէթինն
մէսէլէրին սիւլիւք իթմէլիլիլ: Տէվ-
լիլի միւնտնտ օլարա տալիլմա իլի մա-
լիւմաթ թահալ իթտիրիլ իլէ պէրա-
պէր, րիւղիլտէ գանլի թարաֆտան
էսմէքտէ իտէ, հէր վագըթ օթարա-
ֆա մէյլ իլլէմէքտէ տիր:

«Պիւլագը իթալաւ տէվլէթի շու-
էնտաւ Բուսիա եւրտըմ իթտիրի-
լին սէպէպիլի պիւլիլ: Իթալաւ վա-
գաւ շու եւրտըմէն ինքեւր կէլմէք-
տէ տիր, լաքին պու եւրտըմ ալիլէք-
վէ սուրէթի գաթիլէտէ պուլունտաղ-
տա տըր, չիւնքի Ալթիլի, Պրանտա,
վէ ինկիլթէրա տէվլէթիլէրինն միւ-
րէքէպ պիր իթթիլագ ֆէլէրիլիլ
մէնն իտէն, տէվլէթի միւնտնտ չի-
սիւլունտ: Եօգաւ, էկէր իթալաւ
քէնտիսի տալիլ մէղքիւր իթթիլագ-
գա տալիլ օլտա իտի, պուլիլթիլագ-
լա պիլթիլալիլ էվլորտա գանլուն վագ
իտիլիլ իտի: Անագ Իթալաւ տէվլէ-
թի, ալէսէվիլէ իհթիլալէ տալիլաւ
տըլը ճիհէթիլ, քէնտի միւլիլտէ եւ-
լընը օլմագ, վէ պահը Սէֆիտտէ
իսկիլիլ գարաղլարնտա թէսալիլ
իթմէմէք իւղէն հիւս իլլէտիլի չէ-
տիտ արգուսու, բէք աղ կիլլէմէքտէ
տիր, վէ պու կիւնքի կիւն Բուսիանն,
Գարաւտէնիլիլ իքի սէվալիլ իւղէ-
րինտէ մուհարէպէ իտիլի, ինկիլթէ-
րանն պահը Սէֆիտտէ մալիլ օլ-
տուլուն, վէ տէվլէթի Ալթիլէնտէ
էլիլ սէնտէն պէրու սաղըլ թարաֆ-
տարը պուլունտուղը նուֆուլագ գար-
շ տըր:

«Օլմալըլար մէմուլ օլունտուլուն-
տան չօղ զիւեա տէ ուղուն վէ իսլար իւղ-
րէ պիր մուգալմէթ կէօթիլէրիլտըր
Լաքին պիւլիլ, հէր պիր իւլիլտիլիլ գա-
լաւտըլընտա, Բուսիա գարշ կէօ-
թիլտիլիլ մուգալմէթտէն պիլիլիլ
քի, պէյլէ պիր մուլալմէթ, մաղ-
լուպ հաղըլընտա սուլ շարթիլտընը
գիւսաւ շիտտէթիլ գըլմագտան պալ-
շ

ղա նէթիլէյի մուհիլ օլմագ: Պիր ա-
վուհ տալմէլիլ մուլաֆֆագըլէթ
քէսպ իթմէքիլիլ պիր հիւնտուսու կէ-
րի սիւրտիլիլնէ թէսալիլ իտիլէ-
պիլիլ, լաքին, աթիլ հարպ գալիլի-
տիլնէ, պիր մուգալմէթիլ մէյիլէն
իթթիլտա իտէրէք, թէհիլէրտէ գան
տէօր տիւլէրի իլին, մէղքիւր պիր
ալունտա տէվլէր մալքիլ գըլընըր:

«Պու գանուն հէր վագըթ մէրի իւլ-
լորա տըր, Հաթթա Պագէյլտէ, պի-
լիմ պահիլէր բիտտէ աւքերիլիլտէն
գալըլ օլան գահարմալարըլըլ լէ-
հիւտէ, շու խուսուստա պագը իթթի-
նալիլէթ վուգու պուլունտա պիլիլ, պու
գանունտ թասալիլ իթմիլ տիր: Հէլէ
պիլ ջաւալաւա գանունտ մէղքիլիլ
թէմալմէն իճրա իթմիլիլ տիր:

«Իմտի, էկէր Բուսիա տէվլէթի, գը-
շըն մուհարէպէ իտէրէք, 30 միլի-
օն մալմալըլարը 80 միլի-օն Բուսիանն
չէսիլ ալթընտա աղըր աղըր վէ ուսուլի
մախուս իլէ արապ իթմէլէ մուլաֆ-
ֆագ օլուր իսէ, զաթէն աղտէմէ
թալպ իթմիլ օլունտու էրմէնիլտէն
պիր բարաւը իլէ խօշուտ օլուր, վէ
Օլմալըլ տէվլէթիլ տէ իսթանպու-
տա պարագըր տէնու մէմուլ օլունտ-
ագ, Լաքին իսթանպուտա զաթը հաղ-
րէթի Բատիլահիլ եւրիլնէ քիմ նապ
իտիլէնէք տիր: Պու սըրաւա սէսինի ի-
շիթտիրմէք էվլորտաւ ալիլ օլմագ
տըր, մագաթ, Աւա Սօֆիանն իրիս-
թիան մէղհէպիլնէ թէքը իտիլմէնիլ
թալպ իթմէլիլ Բուսիա միլիթիլ տալիլ
վէ իտտաւ իտէնէք տիր, վէ գանն իտէ-
րիմ քի, հիշ պիր էվլորտա տէվլէթի տէ
պու խուսուստա գարշ իլլէմէն խահիլ-
կէր օլմաւաւագ տըր:

«Իհթիլալտէն պուլունտան շու գաղի-
եւ, բէյիլան օլ գատար հիւս օլուն-
մագտա տըր քի, ինկիլթէրա տէվ-
լէթի քէնտիսի տալիլ Նիլիլիլ գալիլ
գալըլտըլընտա, պու խուսուստան նէ
եօլտա գալիլիլտէթ պուլունտաղընը
անլաւագ իլին, շիմտիլտէն էվլորտանն
էքեւրընը արալթըրմագտա տըր: Օս-
մալըլար պու սուրէթիլ իսթանպու-
տան մագալալ թարտ իտիլիլտէր ի-
սէ, Շարգ մէսէլէսի եւնէ իթթալ
պուլունտ օլմաւաւագ տըր:

«Վագաւ խալ, այ եւլաղըլընըլըլ-
նը գարաթաւագ տըր, լաքին պօղագ-
լարն սէրպէսիլէթ վէ պիլթարաֆըլը
մէսէլէսի, հալիլ իւղէն գալաւագ տըր:
Վէ եւլընը 1853 տէ ինկիլթէրանն
պիլիլ տալիլ տալիլ իթթիլիլ իթթիլագ
—քի պիլ պու իթթիլագը ինկիլ-
թէրա իլէ տէյիլ, իլա ինկիլթէրա-
եւ գարշ աղտ իթմէլիլ իտիլ—մէյ-
տանտան դալթըլըլըլ, մէսէլէ սըրֆ
պահը Սէֆիլտ սուրէթիլի կիլէնէք
տիր քի, պահը մէղքիլիլտէ պահիլ-
եւնէ վէ թիւարթիլէն էն զիւեա տէ
գուլվէթի պուլունտան պիր տէվլէթ
իլին, պու մէսէլէն միւտալմէթ իթմէ-
մէք միւլթիլիլ օլմագ տըր: Ջիւն-
քի իւրտիլը Մըլըր հաղըլթէրինտէն
Սիւլէյիլ գանալը էսհալմէն կիլլիլէ
սաթըն ալարագ, պու պապտէ իլլէ տէ-
ֆա միւնտալաւա տալիլ օղունտան,
անագ ինկիլթէրա տէվլէթի օլմուշ
տըր: Հաթթա իսթանպուտա տըր քի,
տէվլէթի միւնտնտնէ, Բուսիա իլլէ
եւնիլ պիր մուհարէպէն թուլունտագ
գօրգուսուտա պուլունտուլունտու
պիլիլիլտէն, օլ սըրաւա հաղըլըլըլ-
տա լաղըմ կէլէն նէղալէթի պիլիլ իճ-
րա իթմէլիլ տիր:

«Օլ վագըլթտան պէրու, ինկիլթէր-

րա տէվլէթի, Սիւլէյիլ գանալընն սէր-
պէսիլէթի խուսուստա տէթա պիր
հաթթիլ մուլթալ օլմուշ օլունտուտան,
հէր տիւրիլ միւլթիլիլ աւտանմէյի
րէտտ իլէ, Սիւլէյիլ գանալընա ճիւղի
պիր խալէլ կէլմէսինն, մուհարէպէնէ
սէպէպ թուլմագտա տըր: Վէ մէղ-
քիւր գանալտան սէյիլ սէֆայիլ իտիլ-
մէսի խուսուստան, եւլընըլ տէվ-
լէթի Ալթիլ, Մըլըր, վէ Բուսիա թա-
րաֆընտան իթթիլաղ իտիլմէսինն տէյիլ
հաթթա մուհարիլ օլմաւաւա էվլորտա-
նն պիլթիլտէ տէվլէթիլ ինն միւտա-
լալէսինն պիլիլ, շիտտէթիլ գարշ կէլ-
մէքտէ տիր: (Տէվլալիլ)

—Լէվլէթ Հէրըլտըն էրգուլմ մուլա-
պիրի մախուսընտան ալարըլ մէք-
թուպարըն սուրէթի միւլթիլէնէսի
տիր:

Էրգուլմ, 18 հոկտ.
Սօն մէքթուպուլմա պիլթիլտիլիլ
էնտիլէլ շաւալար աղըլըլ տէյիլ ի-
տի, Պու քէրէ Գարա գուրպիլտէ սի-
նօրն իւղէրինտէ հատտէն զիւեա տէ
աղըր վագալար գուհուր իթթիլիլտէն,
պու պապտէ ալալ իլլէտիլիլ մալիւ-
մաթ թարաֆըլըլ պէնտան միւտա-
րալ իտէրիլ: Վագաւ թիւրքիլ Ա-
նտուլունտա մուհարէպէյի պիւսպիլ-
թիւն զայպ իթմիլ օլմաւագ, հէր չէյիլ
թալիլ միւլթիլ իսէ տէ, շիմտիլիլ
ալալըլ հաղըլթիլ էքէլիլէ թէհիլ-
քէլիլ տիր, վէ տիւլմէնիլ Ահմէտ
Մըլթար բալանն օրտուսուտա չալ-
տըլըլ զալէպէյի աղիլմէն բէք չօգ-
իլթիլտէ իթմէսինն իլին ֆէվգէլա-
տէ զայրէթ իթմէլիլ լաղըլմ տըր: Իշ-
թէ վուգուլիլ հալիլ պէր վէնէլ զիլը
պէնտան իտէրիլ: չէյիլէ քի, հոկտեմ-
բերին 12 իննի կիւնիլ կիլէսի Բուսիա
Եւսէնիլէր իլէրէլէրինն գըլմէն սարմա-
եւ մուլաֆֆագ օլունտար: Պէրտաղը
կիւնիլ խալթըն հէր թարաֆըլտա չէ-
տիտ պիր մուհարէպէ պալալէպ,
թիւրքիլ կիլէն սապահա գատար գահ-
րամանագ գարշը գօլունտար իսէ տէ,
ֆէրտաղ բաղար կիւնիլ չօղուլըլ օլ-
մաւան իլիտ օրտուսուլունտ տէօրթ
թարաֆը սարըլըլ, վէ տիւլմէնիլ պիր
գալ թապուր սիւրաթիլ կիտիլ, Գար-
ալ էրգուլմա բալթ իտէն թէլէկրաֆ
թէլէրինն քէնտիլէր իսէ տէ, օ արա
տէրունտէն մըթահիլագ աւքերիլ պու-
լունտան Գարա գարշը հիշ պիր
կէնտա հարաքեաթը աւքերիլէն պու-
լունտաղըլար, Հոկտեմբերին 15 վէ 16
ըննը բաղար իրթէօի վէ սալը կիւնիլ
օրտուլի Շահանէ Բուսիա խալթըլըլ
եւրպ կէլմէնէ թէհիլալէ իթթիլ ի-
սէ տէ, մուլաֆֆագ օլմաւագ, ֆա-
թիլ Մըլթար բալա հաղըլթիլ թարաֆըլը
տիւլմէն խալթըլըլ զայիլ թարաֆըլըլ
պուլունտ, 18 թապուր աւքեր վէ գա-
տան Մէհմէմտ բալա (ուֆագ Եւս-
նիլէրին մուհարէլըլ) իլէ պէրապէր
Գարաւ տուրու կէլիլ կիլթիլ, վէ
հոկտեմբերին 17 իննի շարչէպիլ սա-
պահը Գարա միւլալէլէ իտիլ
մախուսն չըգարըլըլ օլան պիր ֆըր-
գա Բուսիա աւքերիլին Գարա իւղէրինն
հիւնտ իթմէսինն մէյիլտն վիլմէ-
միլ տիր: Մըլթար բալա հաղըլթիլ-
րի Գարա գալաւաղըլ կիլթիլտէ օ-
րտաւ օն թապուր աւքեր պուլունտ,
անիլտէ էրգուլմ թէլէկրաֆ խալթըլըլ
թալիլ իթթիլմիլ, վէ դալաւաւա 10
թապուր տահա աւքեր պըրաղըլըլ, վէ
աւալթիլ մէրգուլմէնիլ գօլմաւաղըլըլ
գալաւա Մէհմէմտ բալաւա իշպիլ
իթթիլտէն սօնրա, սէքիլ թապուր

ասորիքի իւր պէտքերը Գարստան տիւ-
շարը չբաժնէ տրը :

Շախտի մալիւմաթը՝ պու գատար
օրուպ, սօնրատան նէ կէշիւ իսէ պիր
էյիճէ պիւլմէմ. իմտի պուրատա կէ-
զէն հաւաքտիւլէրի թէքերիւրէ մէճ-
պու օրուպ, պուլարը ինճիւր չէրի-
թին քէլամը մագաւմնտա թուլմամա-
նըղը տա էվվէլինտէն իսթար իտէրիմ
կէօրիւնիւր քի Մըխթար բաշա տիւշ-
մէն խաթթընը ետրապ կէշտիքտէն սօն-
րա, Հաճի-Վէլի վէ Ալաճա-Տաղարա-
սընտա մուհաթէտէ գալան օթուղ
թապուր ասքէր, պիր տէֆա մուհա-
թէն խաթթընը ետրամա թէքիւրէպէ
խտիպ մուլաֆթա օյմադըլարընտան
թէսիւմի սիւրհա մէճպուր օյմուշար
տըր : Ասաքիւրի մէրգուսէ իշինտէ Հա-
ճի Րաշիտ վէ Բարսըն իկիտ մուհաթը-
ղը Հիւսէյին Համի, վէ Չէրքէս Մու-
սա, վէ Հիւսէյին Գեաղիմ, վէ Էօմէր,
վէ շէյի Շամիլը մէշհուրուն մախ-
տուի զաղի Մէշհուրուն բաշարար հա-
ղարաթընըն Փշըգալարը պուլունմուշ
տուր, իսկիւթէրրա տէվլէթինին գօ-
միւրի սըր Արնօտ Բէմպալ իլէ իւշ
նէթէր ետվէրի հարպարընտան տալա
խապէր ալընամադը կիպի, Ալաճա
տաղին թէսիւմիտէ հաղըր պուլուն-
նան Տէյլի Նիւղ վէ Պիէն Բիւպիք
ղաղէթալարընըն մուլապիւրէրի աշվալի
հազգընտա վէսպէսէ օյմուրուտէր Մըխ-
թար բաշա տէ կէլինճէ, միւշարիւշ
հաղըրէթէրի, ասքէրին թէսիւմի խա-
պէրինի ալտըգտա, պիր ըրվաթէթէ
կէօրէ Հօրէնտուղու ետ գատար, վէ տի-
կէր պիր ըրվաթէթէ կէօրէ, Խօրատա-
նա գատար կէրի չէքիւլմէ տիր : Սօ-
ղաթը տաղըն իւզըրինտէ վաղը ենէի
քէօրտէ տուրարագ օրատա ինթիւմ
իթիւլ օյան օրտուուն մէքիւլաթընը
եմին պիր հալէ վաղ իթմիշ օյմադ տա-
հա զիւրտա ինթիւմիտէն տիր :

Սօղաթը նամ տաղըք մահէլտէ
հարպաճ էշհմիւթէթի պուլուննա Բա-
րահինըրտ մէվգընը տախի վար տըր
քի Ռուսար գոււլվէյի ճէսիմէ իլէ
պիր չօք թարաֆտան իլէրի երիւրմէ-
տիքճէ օրատաթը թէքը իթմէք ճալիլ
տէյիլ իտի, Պագաթ թէքըրտ սէօյլէ-
րիմ, ըտսի մէնպտտէն ալընմը օյմա-
տէն իշպու ըրվաթէթէ օյմաթա քի սա-
հիճ նաղարըյա պագաթընը : Եալը-
նըղ չու սահիճ տիր քի Բարս թէլէկ-
րաֆ խաթթըն տիւն ալալամտան պէրու
միւրգաթթ ըրվալ տուր : Պէյլի բա-
շա (Մահարը ժէնէրալ Բօլման) տէլ
աճէլէ Տէվլէ Պօյնուա աղիմէթ իլէտի.
մուհարէպէնին իպթիտօյի զուհուրին.
տէն պէրու էրըրուճըն էն միւհէթիմ
նօթմայի միւտաֆաթա սալըյան մէզ-
քիւր պօղաղա միւքէմմէլ սուրէթտէ
խաթիճ քեամ վէրիմիշ տիր :

Նաթը քի կէօրիւնտընըղ, հալիմիլ
թէք վէթիմ իսէ տէ, պիւսպիւթիւն իւ-
միսիլ պիր մէրքէպտէ տէ տէյիլ տիր
Մուհարէպէնին պաշտաղը կիւնէրտէ
աղ պիր ֆարգալ պու հալտէ տէյիլ
մի իտիք : Պուրա էհալիսինտէն չօք-
լար, Ռուսար պիր չահա պուրալարա
գատար կէլէմէլլէր զանն ու իթիլգա-
տընտա օլտուգալարընտան պու կիւն-
կիւն միւքէտտէր պիր հալտէ պու-
լուննտօրար :

Իսմայիլ Հազգը բաշա տէ կէլինճէ,
իշիթալիլիմիլ կէօրէ, միւշարիւշ յճ
33 թապուր ասքէրլէ սինօրըն 6 քիւ-
մէթիւ պէրիսինտէ պիր մէվգընա չէ-
քիւլմէ տիր : Թէքմին օլունտուղունա
կէօրէ, Մըխթար բաշա հաղըրէթէրի
կէրի չէքիւլմի սըրատա իսմայիլ Հազ-

գը բաշա տէ թէլէկրաֆ չէքիւլ, քէն.
տիսինէ 10 թապուր ասքէր կէօնտու-
մէսինի իսթար իլլէմիշ տիր : Պիւլապը
էկէր իսմայիլ բաշանին օրտուունտան
պու գատար ասքէր տըրմըյիսէ, միւ-
շարիւլէյճ, զիւրտէսիլլէ թաշքիմ գը-
լընմը օյան Տէր Աուկաթուլ օրտու-
սունա գարըն գօտամաճաղ տրը :
Միւսիլլէյճ Ռուս ժէնէրալը Ռուսարըն
մէրքէզ Փըրգալարընա մուլալէնէթ ի-
շին ենիւրաճ Տէլի Պագալ իւզըրինէ
երիւրիւնէճէյի միւհէթէլ տիր :

Շիմտի մէնպաի մէվալադտան ալտը-
ղըմ մալիւմաթա կէօրէ, կրան տիւգ
Միշէլլին օրտուուն, 40 պին ասքէր վէ
80 բարէ թօրտան իպարէթ օյան ու-
ֆադ օրտուունտէ իհաթա իլլէտիլին-
տէ 93 պին ասքէր իլէ 196 զըթա թօ-
տան իպարէթ պուլունմուշ տուր :

Իշպու մէքիւլապուսի բօթալանէն
պըրադմաղտան էվվէլ չունու տախի
ունուլմամաթ սէօյլէմէնէ քի, ճէլալէտ-
տին նամ օլունտուուն Քիւրտ շէյի
իսան պանտէրաթըն քիւշտ իտէրէք
քէնտի աստալարընտան պիր գաշ երիւ
քիլի իլէ Տէրսիմ տաղարընա իլլիմա
իլլէմիշտիւ : Հէլէ քի պու իսանտան
հիւքիւմէթ իշին գօրգ ուլաճաղ պիր
շէյի եօգ տըր : Մէրգուլմ ճէլալէտտինին
մաղսէտի եօրու իւզըրինտէ պուլուննա
քէօյլէրի խարապ վէ եալմա իթմէք-
տէն իպարէթ տիր : Իմտի մէրգուսին
Ալաշիւրտ գաղաթընտան երաղլանա-
րազ Տէրսիմ Գիւրտէրի իլէ օղաշըպ
պիր պիրինին գանթըն տօքմէլէրինէ
քիման էսէթ իթմէքէնէք տիր :

Երգըրում, 20 հոկտ.

Ալաճա տաղ մուհարէպէնի հազգըն-
տա ֆաղա լալարագ թարաֆընըղա
պաղը մալիւմաթ իթա իլլէրիմ : Հոկ-
տեմբերին 11 վէ 12 ինճի բէնճէնպիճ
վէ ճոււմ կիւնէրի ուֆադ թօք մու-
հարէպէնի օլուպ, ճոււմ իրթէսի կիւ-
նիւ Ռուսար պէօյիւր վէ քիւշիւք Եահ-
նիլէրի չէվիլմիշտիւ, վէ Էվլիա թէ-
քէսինէ օն օն իքի ալլալ սիւրի (Հէր
պիր սիւրաթինին արգաթընտա պիր տէ
բիատէ վար իտի) իրսալ իթմիշտիւ տիր :
Ռուս սիւրաթիւրի, բիատէլէրի Էվլիա
թէքէսինտէն իւշ սաաթ մէսաֆէտէ
վաղը պիր մահէլլէ ինտիլիպ օրտու-
կեալարընա ալալէթ իթմիշտիւ, վէ
մէրգուլմ բիատէլէր տախի տէրէլէր ի-
շինտէ բուսուեա կիւրմիշտիւ տիր : Ենվ-
մի մէքիւրտէ տիկէր պիր Ռուս միւֆ-
րէլէտի, ասաքիւրի Շահանէնին աթէ-
շինտէն չէքիւլմէնէք էվլիա թէքէ-
սի ճիւլէթինտէ պիր պաթարեա թօք
գօյմուշ տուր : Սէքիլ թօրտան իպա-
րէթ օյան մէքիւր պաթարեա տան
տէօթ թօք էվլիա թէքէսինէ, վէ տի-
կէր տէօթ թօք տա, միւշիւր փաշա
հաղըրէթէրի իլէ էրքանը հարալ չա-
տըրարընա աթէլ իթտիքիւրինտէն,
ասաքիւրի Շահանէ թօրարընտան զա-
նէթ շիտէթիլ մուգապէլէ օլունմուշ
տուր : Բաղար սապահը մէքիւր պա-
թարեա տան ելինէ աթէլ իտիլմիշտիւ :
Մըխթար փաշա հաղըրէթէրի, Ռուս-
լարըն պիր կիւն էվվէլ իթմիքիւրի
հարէթէթէրինին էշհմիլէթիլին պիթ
թաճիք, Հաճի Րաշիտ, վէ Մօսի,
վէ Էօմէր բաշար գօմանտաթընտա
Ալաճա տաղը ճիւլէթինէ 30 թապուր
գատար ասաքիւր սէվգ իտիպ, Ռուս-
լար բուսուուն չըգալարընը, վէ քիւ-
շիւք պիր մուհարէպէնտէն սօնրա, Ռուս-
լար գարընտա պուլուննա պիր թէքէ-
նէ չէքիւլմիշտիւ : Ենվմի մէքիւրտէ
մուհիմմ պիր վուլալաթ օյմաթըպ,

Ռուսար օլունկեալարընտա պիր թա-
ղըմ ալալարմաթ մանուլար ին-
ա իթմիշ վէ կիճէ աախի Էվլիա
թէքէսի գօլընտա պուլուննա պա-
թարեալար Էլլաթիւտա խալիլ գուլ
վէթ ճէմ իթմիշտիւ :

Հոկտեմբերին օն պէլինճի բաղար
իթմէսի կիւնիւ չէքիւլաղ վաղթինտէ
մէքիւր Ռուսար հարէթէթի սէրիա
իլէ Էվլիա-թէքէսինէ տօղրու երիւրու-
միւշիւր, վալլթ թապուր ասաքիւրի
Օսմանիլէ իլէ միւտաֆաթ օլուննա
մէվգըն մէքիւր տէօթ տէֆա
շիտէթիլ ինճուլմ իթմիշտիւ իսէ տէ,
ղապթա ալալաֆթա օյմալարընտա
տըր : Ռուս զապիթանը օրասքէր ա-
լամաթըլարընա հիտաթիլլէտիլլէ-
րինտէն, ընվալլըրարընը չէքիւլ
րիւնաթ իթմէք իսթէնէն ասքէրէրի
իւզըրինէ ալալարմալար տըր : Օ սը-
րատա Հաճի Րաշիտ բաշա վէ Մօսի
բաշա վէ Էօմէր բաշա մահէթիլլէրինտէ
պուլուննա խապուրարըն, Ալաճա տա-
ղընա տօղրու հարէթէթ տէրալ ինճա օ-
լունմուշ տուր : Ռուսար իսէ թալիլլէ
օլուննա մահէլլէրէ, վէ Էվլիա թէքէ-
սինէ տօղրու թաղէ ասքէր սէվգ իթ-
միշտիւ տիր : Մըխթար բաշա հաղըրէթ-
լէրի տախի Էվլիա թէքէսինտէ պու-
լուննա ասքէրէ ալլթ թապուր իմտա
սէվգինէ մէճպուր օյմուշ տուր : Պա-
գաթ Ռուսար զիւրտէ իմտա ալ-
տըգալարընտան, Էօյլալին պիր սաաթ
սօնրա պէլինճի տէֆա օլարագ գուլ-
վէյի քիւլլիլէ իլէ հիւնուլմ իթմիշտիւ
վէ օրատա պուլուննա ասաքիւրի Շա-
հանէ գահարմանա քէնտիլլէրին մու-
հաֆաղա իթմիշ իսէ տէ, տիւշմէն
գուլվէթի պիր գաշ գաթ զիւրտէ
օլունտան, պիրինճի խաթթը միւ-
տաֆաթ կէրի չէքմէնէ մէճպուրիլլէթ
հաալ օյմուշ տուր : Չապիթան վէ իւ-
միւ մուհարէպէնի տէվալմ իթմէք ի-
շին ֆիլվէլաթա սալա զապիթ վէ
իպարագ չէճաաթ իթմիշտիւ իսէ տէ,
Ռուսիլալարըն ասաքիւրի կիթիլլէրէ
չօղալարընտան, ասաքիւրի Շահանէ
կէրի չէքիւլալ Էօմէր պէրի տաղընտ-
լար, Պուսուլ իւզըրինէ Ռուսիլալար
մահէլլէ մէքիւրու զապթ իլէ իսթիճ-
քեամ ինչա իթմէքտէ իւքն, Էվլիա
թէքէսի պաթարեաթ ճիւրաթնտա
պուլուննա գուլվէթիլլէրին քէմա-
լի սիւրաթիւր Վիլլին քէօյիլլէն սէվգ
իթմիշտիւ, վէ սիւրաթիլլէր թարա-
ֆընտան կէթիլլէրիպ մաալիստէն
թաղիլլէր իտիլլէն բիատէլլէր, պա-
թարեաթն պուլունտուղու մահէլլտէ
խաթթը հարալ թէլլէր իլլէմիշտիւ տիր.
վէ գապթ օլուննա Էվլիա թէքէսի
մէվգընտա պիր չօք թօրուն պիրալն
պիրէ գուհուրի կէօրիւլլէպ, պիւլլին
խաթթը հարալ իւզըրինտէ զապթ չէ-
տիտ վէ գալը պիր մուհարէպէ պաշ-
լամըլ իսէ տէ, պիւլլիմ ասաքիւրին,
պիր աղ սօնրա խաթթը ըրիւնաթարը-
նըն գաթ օլունմուշ օլունտուուն կէօր-
միլլէրի իւզըրինէ, օրտուկեալարա պիր
խվիլլէ գուհուր իթմիշ, վէ ասաքիւր
իւլլէն խաթթընը ետրարագ Գարսա
տօղրու գալմիշտիւ : Սըր Արնօտ Բէմ-
պալ արթըք իւմիտ գալմաթընը
կէօրմէքէ, ալլալ աճէլէ Էվլալընը
լալարագ վէ պարիլլէրին սիւրաթը
սէյրինէ կիւլլէրէքէ, ալալմէն ալա-
րիլլէրի թարաֆընտան թաաղիպ օլուն-
տուղու հալտէ սալիմէն վէ ֆաղաթ
քիւլլէր գուհիլլէր Գարսա միւլալալէթ
իթմիշտիւ : Պուսուլ Ռուսիլալարըն

էյի սիւրաթի օյմաթըլարընալարըն
իլլէն քի պու իթմիճի տէֆա տըր քի
ժէնէրալ Գէմպալ սալէսինտէ ինկի-
թէրա, Անա օլունտա վուգու պուլան
աթ ետրալլէտա մուհաֆթէր օլունտօր :
Մըխթար բաշա, գալէանըն հալինի
նաղարը տիգաթա ալարագ պիր գաշ
թապուր ասքէրլէ ժէնէրալ Գէմպալ
կիպի խաթթը մուհաթէրէրի ետրարագ
Գարսա միւլալալէթ իթմիշտիւ տիր :

Հոկտեմբերին 16 ընճը սալը կիւնիւ
Ռուսիա սիւրաթիլլէրի թէքիլլէրինտէ
իստաթ ասաքիւրի օլունտու, վէ ալ-
գալարընտա տախի մըգաթը քիւլլի
ասքէր պուլունտուղու հալտէ, Գարս
էնիւնէ կէլիլլէր : Իսմայիլ Հազգը
բաշա թարաֆընտան Մըխթար բաշա-
եա սէվգ օլուննա ալլթ թապուր իլէ
երգրումտան կէլին իքի թապուր, տիւշ-
մէն բիշտարարընա թէսաթիլլէր իլէ,
պօղաղ պօղաղա չէտիտէն մուհարէպէ
իթմիշտիւ տէ, ասաքիւրի Շահանէ,
տիւշմէնին քէսթիլլէն մէպին ետրա-
թընտան զիւրտէսի մէյաթնը մուհա-
րէպէտէ չէհիտ օլունտուուն սօնրա,
Գարսա չէքիլլէրինտէն, Ռուսիլալար
Գարսա մուհաթէրէ իթմիշտիւ տիր : Գա-
լէանըն իլլինտէ պուլուննա ժէնէրալ
Գէմպալ ալլընա սիւրա օլունշ վէ պիր
պալարեա թօրա իւշ թապուր ասա-
քիւրի Շահանէ, հիւնաթ իլլին միւմա-
իլլէյճ իլէ տիւշար չըգմըլ տըր : Միւ-
մալլէյճ պու ալալամաթ 8 տէ էր-
ղոււմա վաալ օլուն : Միւմալլէյճն
հարէթէթիլլէրին պիր գաշ սաաթ սօն-
րա Մըխթար բաշա տախի պիր չօք
թապուր իլէ Գարստան չըգալարագ Են-
նի քէօյ իլէ Հիլար պօղաղը արտաթն-
տա վաղը Հիւնքեար ալալլէնէ չէ-
քիւլմիշտիւ :

Միւշիւր բաշանըն Գարստան չըգ-
մաթնտան պէրու Գարս չէհիլ իշպու
մուհարէպէտէ իլլինճի տէֆա մուհա-
թէրտէ պուլունտուուն : Պու տէֆաթի
մուհաթէրէ Էվլիլլէրինտէն մուհիլլէ
կէօրիւնիւր իսէ տէ, գարտան Մէ-
հէմմէտ բաշա էօյլէ գօրապա տտօմօյ-
մաթըլընտան, չէհիլ մէքիւրու սօն-
րա տէրէնէնէ գատար միւտաֆաթ իտէնէք
տիր :

Ալաճա տաղտա զալմը օյան ֆրո-
գալար էրգաղըն ֆըգտանընտան նաշի
մահը հալին 17 ինճի չաղալնպիճ կիւ-
նիւ էօյլէտէն իւշ սաաթ սօնրա թէս-
լիմ օլունշ իսէ տէ, հաճի Րաշիտ բա-
շա վէ զաղի Մէհէմմէտ բաշա իլէ տիւ-
կէր պաղը գօմանտանլար կիճէտէն իս-
թիֆաթ իտէրէք, պիր մըգաթա տա-
ման կիթմիշտիւ օլունտա, գարիպէն
միւշիւր բաշա իլէ գօլալմա պիրլէշէ-
պիլլէնէքէր տիր : Օսմանլարըն սաղ
ճէնալընա կէլինճէ, Իսմայիլ Հազգը
բաշա հաղըրէթէրի Տէլի-Պագաթա տօղ-
րու կէրի չէքիլլէր Մըխթար բաշա հաղ-
րէթէրի իլէ պիրլէշէնէ մագաթ սէ-
րասքէրիտէն էմր ալմըլ տըր :

Պէրիք Պէյլի բաշա (ժէնէրալ Բօլ-
ման) Տէվլէ պօյնուա միւլալլէնէն
հարէթէթ իթտի, միւշարիլլէյճ Էրգը-
րոււմուն ճիւլարընտա վաղը պու պօ-
ղաթա պուլուննա իսթիլլէրեալմը
միւհիլլէյճ մուլալէնտէն սօնրա օր-
տուկեալա աղիմէթ իտէնէք տիր : Էր-
ղոււմա օրտու էրքանը հարալ ընիւ-
սի ճիւլար մահէլլէրի տէվլէ չըգաթ
Տէրիսաթէթտէն պաթէլլէրաֆ իսա-
պէր վիլլիտիլլէն կէօրէ, պիր գաշ
կիւնէ գատար պուլունտա 30 թապուր
իմտա իլէնտէնէնէք տիր :
